СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 194. Джерзі Сиїі, Н. Дж., понеділок, 22-го серпня 1938. No. 194. Jersey City, N. J., Monday, August, 22, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОПОЗИЦІЯ В ОНТАРІО ПРОТИ РОЗВОЮ ВОДНИХ ДОРІҐ

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту задумує в найближчім часі повести переговори з канадійським урядом у справі розвою водних доріг долиною ріки св. Лаврентія.

Проти цього пляну заявив свою опозицію уряд канадійської провінції Онтаріо. Провінційний премієр Гепберн противиться цьому плянові як податковому тягарови на населення провінції.

Одначе американський уряд задумує повести розбудову водних доріг у цей спосіб, що львину частину тягару понесуть Злучені Держави.

БРАЗИЛІЙЦІ РАДІ З ЗАЯВИ РУЗВЕЛТА.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Бразилійські ґазети витають заяву президента Рузвелта в Канаді як корисну для себе за оборону американських держав перед посяганнями европейських держав.

УРЯД ЗА ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

ВАШИНҐТОН. — Турмен Арнолд, асистент генерального прокуратора, виступив з публичною заявою, що американське населення мусить узятися до строгої контролі тростів, себто великих монопольних підприємств, якщо воно хоче врятувати конкуренційний бизнес і промислову систему. Він каже, що закони, досі ухвалені в цій цілі, не вистарчають.

ПЕРЕДВИБОРЧА БОРОТЬБА РОЗПАЛЮЄТЬСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Проти Джана О'Конора, кандидата на конгресмена з Ню Йорку, котрого осудив президент Рузвелт, Републиканська Партія вже висунула як протикандидата Алена Долеса, адвоката й бувшого дипльомата. За вибір О'Конора заявився з. Коклин, котрий колись виступав проти вибору О'Конора.

Сенатор Джордж, котрого усунення з конґресу домагався президент, розвів живу виборчу акцію в Джорджії. Замітно, що в цій боротьбі між прихильниками й противниками програми Рузвелта партійні „машини" заховуються невтрально.

ТАМАНІ ГОЛ БРАЛА ГРОШІ З РЕКЕТУ НА ВИБОРИ.

НЮ ЙОРК. — На розправі проти Джеймса Гайнса, окружного провідника Тамані Голу, за рекетірство зізнали два свідки, що „банки" льотерійного рекету дали на кампанію Демократичної Партії в Ню Йорку в 1933 році $15,000.

Свідками були: Александер Помпес і Джозеф Матіяс Айсон, мурини, що вели „банки", себто збирали гроші, зложені людьми на льотерію. У згаданій виборчій кампанії кандидував з Тамані Голу на посадника міста Джан П. О'Брайен, а на прокуратора Вилйем Копленд Додж. Проти О'Брайена кандидував Ля Ґвардія й вийшов, а проти Доджа Пекора й перепав. Тепер Пекора є суддею і веде розправу проти Гайнса.

ДОМАГАЮТЬСЯ РОЗСЛІДУ РЕКРУТАЦІЇ ДО ЕСПАНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресовий комітет, що розсліджує так звані неамериканські акції, віднісся до ґенерального прокуратора з домаганням розслідити рекрутацію добровольців на громадянську війну в Еспанії. Комітет виходить із заложення, що ця рекрутація противиться законові й рекрутаційні аґенти повинні бути поставлені на суд.

Конґресмен Гілі, член цього комітету, заявив публично, що заява конґресмена Дикстейна, немовби то він виступив з комітету, не відповідає правді. Дикстейн каже, що він вичитав це в ґазетах.

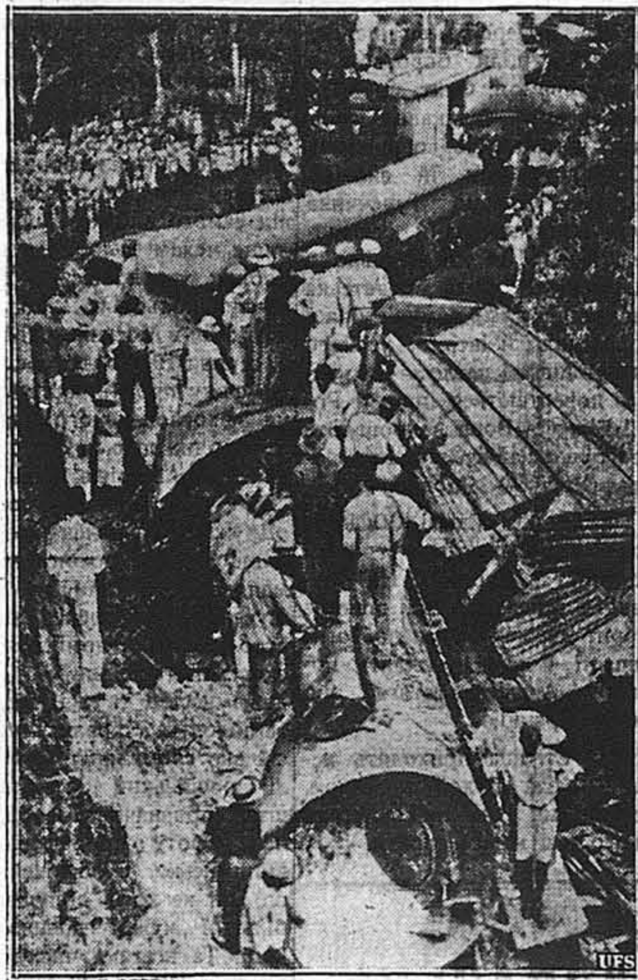
СТЕЙТОВИЙ КОНТРОЛЬОР АСЕКУРАЦІЇ ОБВИНУВАЧЕНИЙ ЗА ХАБАРНИЦТВО.

НЮ ЙОРК. — На приказ другого контрольора Стейтового Асекураційного Фонду арештовано тут 50-літнього контрольора цього фонду, Чарлза Лента, під закидом, що він узяв $100 хабара від одного контрактора за те, що обіцяв закрити те, що контрактор побрав, але не заплатив до фонду асекураційних вкладок.

ДІТИ ВИГРАЛИ СІДАЙ-СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — У вівторок зполудня ґрупа дітей засіла на середині 21-шої вулиці між Першою й Другою евеню, щоб заставити міський уряд виставити їм на вулиці туш.

На приказ посадника міста такий туш виставлено, і в пятницю діти, одіті в купелеві костюми, вже купалися на вулиці. Та декотрі з них уже думають жадати, щоб місто перемінило їм недалеку вільну парцелю на забавову площу.

НАЙБІЛЬША ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА ОСТРОВА ДЖАМЕЙКИ.

Так називають ґазети недавню залізничу катастрофу коло Балаклави, 70 миль на північний захід від Кінґстону, у котрій згинули на місці 60 осіб, а 70 інших були ранені.

ВИКОНАНО КАРУ СМЕРТИ.

У стейтовій тюрмі, звісній як Синг Синґ, в Осинінґу, Ню Йорк, виконано присуд смерти на 39-літнім Івані Риловичеві, засудженому за те, що вбив з пальної зброї 53-літню паню Селинду Бейт і 18-літню панну Дженіту Шулин в Елмонті, на Лонґ Айленді.

КІНЕЦЬ РОМАНТИЧНОГО ЖИТТЯ ЦИГАНІВ.

Управа національ-соціялістичної партії в Австрії рішила унормувати життя циганів в Австрії на зразок нірнберських законів, що нормують життя жидів. В Австрії, зокрема в Бурґенлянді, число циганів доходить до 100% загального числа населення. За поладнянням цієї справи промовляє те, що цигани є расовими мішанцями і між ними є багато злочинців. Далі санітарні моменти промовляють за унормування життя циганів. Крім того контролю над циганами, які живуть густо на східніх кордонах Австрії, хочуть розтягнути з чисто політичних мотивів, бо циганів уважають непевним політичним елементом, що займається шпигунством і робить доноси на націонал-соціялістів. Тому слід сподіватися, що романтичне життя циганів в Австрії незадовго скінчиться.

БУДОВА ПАЛАТИ ДЛЯ ІРАНСЬКОГО ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКА.

Шах Ірану, Різа Пагляві, рішив вибудувати в Каїрі палату для свого сина, престолонаслідника, який заручився в останньому часі з сестрою египетського короля. Кошти будови обчисляють на суму 250,000 фунтів. Іранське посольство веде вже переговори у справі купна площі над Нілем.

КОНҐРЕС МОЛОДІ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА МИР.

Американська секція Другого Світового Конґресу Молоді, що відбувається тепер у Покіпсі, Ню Йорк, виробила й приняла резолюцію за заведення загального миру. Поданий у резолюціях плян замирення світу складається з 7 точок, з котрих перша домагається обмеження й ступневого знесення зброєнь.

ВБИВСТВО І САМОГУБСТВО З ЗАЗДРОСТИ.

У Фельштині, пов. Самбір, перебував на відпустці у своїх тестів учитель Й. Деминяк з Вижниці-Виженки, пов. Янів Люблинський, зо своєю жінкою Леонтиною і двома дітьми. Одної неділі Деминяк застрілив свою жінку і сам скінчив самогубством. Кружляють поголоски, що причиною страшного злочину була заздрість і нервовий розстрій. Сусіди радили навіть учителеві Деминякові поїхати до лікаря до Львова і він теж вибирався з жінкою до Львова. Одначе в останній хвилині ввійшов до кімнати своєї жінки, яка вбиралася, і вбив її.

ВОЛОЦЮГИ ДО ТАБОРІВ ПРАЦІ.

Президент Естонії, Петс, затвердив новий закон, на підставі якого висилатимуть до таборів праці всіх волоцюг і тих осіб, які не хочуть утримувати своїх родин. До таборів праці висилатимуть особи у віці від 18. до 60. р. життя. Зароблені гроші у таборах примусової праці висилатимуть їхнім родинам. Правильник у таборі праці дуже строгий і передбачає за непослух за першим разом 25 буків.

ЗАКРИВАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ МОЛОЧАРНІ НА ВОЛИНІ.

Молочарські станиці в селах Новащеві і Хорлупах, що належать до Районової Молочарні у Воротневі, мусіли припинити свою діяльність на домагання адміністраційної влади. Не врятувала їх від ліквідації навіть достава масла через свою Районову Молочарню до Польського Звйонзку спулдзельні млечарскіх і яйчарскіх" у Луцьку.

ДИВНИЙ ВИПАДОК.

...-літня Ярошимчукова з ...а Курани пішла до лікаря у Білостоці, який ствердив, що вона приведе на світ неживу дитину. Тимчасом по кількох днях Ярошимчукова привела на світ живу дитину по дальших двох днях почала навіть працювати. Одначе тоді дістала сильні болі, так, що мусіли перевезти її до шпиталю, де привела на світ ще двоє неживих дітей. Її стан дуже важкий. Цим дивним випадком живо зацікавилися лікарі.

НАМАГАЛИСЯ ЗНАСИЛУВАТИ ДІВЧИНУ В САМОХОДІ.

Зо Сребрна верталися до Лодзі Марія Збих і Станислав Ґрабовскі. По дорозі сіли відпочивати в рові. За хвилину надїхав самохід від Константинова і спинився перед Ґрабовским та його товаришкою, які відпочивали. З самоходу висіли Ян Зинґер і Тадей Біньковскі з Лодзі, заявили, що є аґентами поліції і мусять їх забрати з собою, бо схопили їх на неморальному вчинку. Опісля всадили обох до самоходу і поїхали у напрямі Лодзі. Переїхавши 300 м., самохід затримався, будьто внаслідок дефекту. Тоді Біньковскі вислав Ґрабовского, щоб приніс з дому свої документи, бо хоче його звільнити. Ледви Ґрабовскі відійшов, Біньковскі намагався знасилувати Збихівну, якій на щастя прийшли з допомогою околичні мешканці і віддали обох злочинців поліції.

ЗВІЛЬНЯЛИ НЕПРАВНО З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.

У Львові викрили розгалужену поборову аферу. Звільняли безправно з військової служби. У цій справі переведено останніми днями нові арештування. У вязниці замкнули двох кельнерів з ресторану у Львові й збіжевого купця Вайнтравба.

СМЕРТЬ ТРЬОХ РОБІТНИКІВ ВІД ГРОМУ.

Підчас бурі в Пинщині грім ударив у залізничі рейки при стації Городище й убив трьох тартачних робітників, що скрилися перед дощем під ваґони.

ХЛОПЧИК З ДВОМА СЕРЦЯМИ.

„Екстрапост" (Чернівці) повідомляє, що в лічниці в Клюжі прийшов на світ хлопець з трьома руками й двома серцями. Одно з серць міститься в черевній ямі й не функціонує.

ПОВСТАНСЬКІ ВИБУХИ В ПАЛЕСТИНІ

ЄРУСАЛИМ. — Терористичні вибухи арабів у Палестині проти кольонізації жидів і творення там жидівської держави ступнево перемінюються в повстання. В останніх днях сотки узброєних арабів напали на місто Геброн, що має 17,500 мешканців, і захопили його. Скоро їм назустріч вийшло британське військо й поліція і між ними вивязалася справжня воєнна битва, в якій згинули кількадесять повстанців і кільканадцять вояків. Подібні битви шаліли в околицях узгір Акре і рівнини Шарон. Чимало ранених арабів сховалися в гори і їх стараються араби перепачкувати до Іраку і Сирії.

ЕҐИПЕТ СИМПАТИЗУЄ З АРАБАМИ.

КАЇРО. — Під натиском іракських музулман також египетське музулманське духовенство починає виразно співчувати з арабським повстанням і давати йому моральну піддержку. Музулмани стали на становищі, що Палестина не сміє затрачувати арабсько-музулманського характеру й опинуватися в руках жидів. Правдоподібно представник Еґипту цю справу порушить також на найближчім засіданні Ліґи Націй.

ШВАЙЦАРЦІ НЕ ВПУСКАЮТЬ ЖИДІВ.

БАЗЕЛЬ. — Погранична швайцарська влада не хоче допускати до свого краю жидівських утікачів з Німеччини і давньої Австрії. Ті жиди нераз цілими добами переховуються в горах і лісах, щоби перекрастися через німецьку границю до Швайцарії, але швайцарська сторожа, переловивши їх, віддає їх назад у руки німецької влади, яка за те їх гостро карає. В останніх днях швайцарці видали в той спосіб 400 жидів.

НІМЦІ НАДАЮТЬ ЖИДІВСЬКІ НАЗВИ ЖИДАМ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд зарядив, щоб усі німецькі жиди до свого назвища додали також чисто жидівські. Чоловіки мають додати до свого назвища „Ізраель", а жінки — „Сара".

БРАК РОБУЧИХ РУК У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН.— У Німеччині дається відчувати великий брак робучих рук. Коло пять міліонів німецьких жінок мусіли знов опустити кухню і дім та взяти участь в економічнім житті краю. Також спровадили поверх сто тисяч італійців на роботи до Німеччини. Брак робучих рук пояснюється тим, що тепер промисл працює тяжко, головно над виробом зброї; а також тому, що багато чоловіків покликано на великі маневри.

АНГЛІЙЦІ ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО ОБОРОНИ.

ЛОНДОН. — Англійський уряд видав зазив до населення, щоб воно давало добровольців для вишколу в обороні краю. До цеї оборони входилиб протигазові відділи, санітарні і т. п. В тому напрямку уряд хоче повести сильну пропаґанду, щоби приєднати якнайбільше охотників. Піддержуватимуть у тому відношенні уряд священики з проповідальниць.

ПЕРШИЙ УСПІХ ЛОРДА РУНСІМЕНА.

ПРАГА. — Лорд Рунсімен, який хоче погодити судетських німців з чехами та якого не долюблюють через це ні німці ні чехи, вкінці осягнув маленьку перемогу, яка дає іскру надії, що конфлікт у середущій Европі дасться полагодити мирно. Під його напором чеський уряд згодився назначити на чимало високих посад, головно на почтові посади в заселених німцями територіях, німців. Також у заряді залізниць будуть наставлені в деяких округах німці.

ВІДГОМІН ЗАЯВИ РУЗВЕЛТА В ЕВРОПІ.

БЕРЛІН. — Заява президента Рузвелта, що Америка оборонятиме Канаду перед нападом ворогів, викликала в Німеччині виразне негодування. Німецькі ґазети ніби шуткують з Рузвелта, що, мовляв, Канаді ніхто не грозить. Та всетаки ця заява поважно насторожила німецькі політичні круги і вони приходять до переконання, що на випадок европейської війни Америка таки до неї приступить і цілком певно стане по стороні демократичних держав, проти тоталітарних.

ІТАЛІЯ. — В Італії заява Рузвелта викликала крайньо ворожі замітки. Заболіло італійців головно те, що Рузвелт назвав диктаторські краї нецивілізованими. Деякі італійські ґазети нагадують Америці, що Італія мала вже високу кількатисячлітню цивілізацію тоді, коли Америку щойно відкрито. Також деякі ґазети поробили завваги, що коли хто хоче інші краї вчити цивілізації, то хай наперед свій власний край вичистить з ґенґстерства і рекетірства.

ФРАНЦІЯ. — Французька публична опінія приняла заяву Рузвелта дуже приязно і радісно. Французькі ґазети твердять, що ця заява причиниться багато до вдержання миру в Европі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МОЛОДЬ ДОМАГАЄТЬСЯ СВОГО

В містечку Ітака, Н. Й., відбулися недавно наради 350 представників ріжних виховних інституцій у справі нинішнього тяжкого положення молоді. Один з делеґатів, Чарлз Мошер, сказав присутнім, що найважнішою проблємою нинішньої молоді є — знайти заняття. Далі приявні ще раз ствердживали відомий уже загально факт, що молодь знайшлася в тому скрутному положенні з двох причин: поперше тому, що є мало робіт, а подруге тому, що родичі, які також знайшлися в тяжкому положенні, нині напирають на молодь більше, ніж колинебудь, щоб вона знайшла собі якесь заняття та вступилася їм з удержання. Крім того є ще в американській суспільности така тенденція, щоб давати заняття в першій мірі старшим особам, головам родини. Бо голова родини має далеко більше обовязків, ніж вільного стану хлопець, чи дівчина.

Це, безперечно, правда. Та від тої правди молоді цілком не стане лекше. Як було сказано, тяжкі обставини підганяють молодь шукати собі шматка хліба. Молодь хоче працювати. Вонаж має свої особисті мрії й бажання. Вона хоче запустити десь коріння та влаштувати якось своє життя. Коли не дістане нагоди працювати і заробляти на прожиток, вона готова огірчитись до тої суспільности, в якій живе, та до того суспільного ладу, який уважає її непотрібною. А зневірившись остьтак, вона кинеться в обійми тих оманних доктрин, які в ріжних красках малюють їй зміну на краще.

У висліді згадані наради рішили звернутися з зазивом до всіх американських установ і підприємств, щоб вони в наймані людей до праці не конче приймали лише старших людей, але щоб також брали під увагу молодь.

Справа молоді це одна з найважніших нинішних суспільних проблєм. Та, здається, що вона важніша і гостріша в Америці, ніж у котрімнебудь іншім краю. Бо інші краї виповнюють думки і життя своєї молоді національними справами. На її плечі вони скидають оборону краю перед зверхніми ворогами. Зате американська молодь тими всіми справами не мусить цікавитись; а коли й цікавиться, то мало. А то тому, що перед Злученими Державами Америки не стоїть ніякий сильніший ворог, який загрожував би їх самостійності. А серед таких відносин зазив до молоді, щоб зложила своє молодече життя в обороні краю, є злишній.

Чи добре це, чи ні — на тому місці не будемо судити. Та годиться ще раз ствердити факт, що відносини, серед яких молодь не може дістати заняття й не знає що з собою почати, є дуже нездорові. Коли народні провідники не подбають про те, щоб ці відносини змінились на краще, то це готово потягнути за собою дуже погані наслідки.

О. С.

ПЕРЕД НОВИМИ ПОДІЯМИ

Окруження советської Росії поступає приспішеним темпом. Не говорю вже про Японію, яка вперто посувається здовж північного Китаю через Монголію до Байкалу. Говорю про нові здвиги в европейській політиці.

Насамперед у Румунії, де нарешті щезла з овиду обскурна постать приятеля Литвинова, Титулеску. Тепер наставлення цеї країни цілком протисовєтське. Дальше, часописи принесли нові важні факти, які свідчать про те, що балканські держави звертаються таксамо проти СССР. На Креті кілька днів тому вибухло повстання. За попереднього режіму, перед приходом у Греції до влади Метаксаса, Греція була захоронкою для всіх балканських комуністів (як для европейських блюмівська Франція). Ці то власне комуністи, які залюбки оселялися на Креті, на спілку з недобитками венізелістів, зробили повстання. Але диктатор здушив його моментально. Яке значіння мала ця подія не лише для Греції, свідчить триюмфальний вїзд Метаксаса до Атен у товаристві чотирьох міністрів інших балканських держав: Болгарії, Румунії, Югославії й Туреччини. Цим актом згадані держави підкреслили свою солідарність у протикомуністичній акції з Грецією і заманіфестували свою волю йти разом при здушенні большевицьких рухів та інтриґ на балканськім півострові. А яке це має значіння для СССР, свідчить факт, що одним з головних завдань Совєтів у їх балканській політиці було за ніяку ціну не допустити до створення власне такого бльоку.

Але мобілізація протибольшевицьких сил не обмежується територіяльно Балканами. Щойно принесла преса звістку, що в Стамбулі скликано конференцію з бальканських держав, з Персії, Афґаністану і Японії в ціли боротьби з большевизмом. Факт, що таку конференцію скликано, свідчить, про дальше окруження СССР ворожими їй силами. Ще так недавно Туреччина була приятелькою й союзницею Росії. Ще так недавно в Афґаністані була советська централя для комуністичної пропаґанди й інтриґ усякого роду в Індії. І нагло — ці країни повертаються проти Росії! Більше! Вони запрошують до спілки найстрашнішого ворога Росії — Японію.

На далекім Сході СССР угруз у затяжний і грізний конфлікт з Японією. На Балкані і в середущій Азії повстає фронт держав проти нього. В Еспанії Совєти терплять поразку. Анґлія відтягає від СССР Францію.

Для Сталіна приходять непевні часи. Булоб злочином, колиб ми не використали цього для нашої справи.

Д-р Кирило Трильовський.

ПРО ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ ЛЕҐІОНИ

Одною з найбільших несподіванок, що принесла світова війна, було повстання нової самостійної держави: Чехословаччини. Правда і це, що рівночасно повстала і держава польська, але це не було для людства такою несподіванкою, бо Поляки від часу останнього розбору їх держави в 1795 році майже безперестанно робили повстання для її обновлення, або бодай вели безперестанну пропаґанду за це — і „підпольно" між власними земляками і явно між усіми культурними народами світу.

Думку, щоб використати світову війну для обновлення чеської, ще від 1620 р. запропащеної держави, підніс великий чеський учений і громадянський діяч, д-р Т. Ґ. Масарик. Знайшлось і більшв таких чеських патріотів, що стали охотно йому до помочи; між іншим і теперішній президент Чехословаччини, д-р Е. Бенеш. Вони створили заговір„ названий пізніше „Мафією", а про їх дотичну роботу (заговір, пропаґанду, дипльоматію) є мова в праці самого д-ра Бенеша, котрої головну частину я переклав і котра має вийти незабаром друком.

Одначе чеські патріоти пізнали добре, що їх старання не будуть мати успіху, якщо не будуть поперті окремою військовою орґанізацією з виразно самостійницько-бойовим характером у формі леґіону. А що до тої будучої держави мала належати і Словаччина, визволена з мадярського ярма, то і та будуча держава і леґіон, що мав бути її мілітарною підставою, мали зватися чехословацькими.

Гін до орґанізування такого леґіону маніфестувався всюди від самого вибуху війни, де лише чехам було можливо це робити, у всіх чеських заграничних кольоніях. І так, чехи, що жили в Москві, подали вже 4. серпня 1914 р. до російського уряду проєкт зорґанізування чехословацького леґіону, отже один день перед виповідженням Австрією війни Росії.

В цей спосіб повстала „Дружина", зложена первісно лише з чехів, російських громадян. До неї почали зголошуватись і полонені чехи з австро-угорської армії, але московські старшини були з того дуже неради та жадали, щоб ті полонені старалися про російське громадянство. І взагалі російський ґенеральний штаб призначив тій „Дружині" роботу пропаґандну та шпигунську. Було очевидним, що він не хотів допустити до більшої „чужої" военної одиниці. Та всетаки число полонених у „Дружині" перемогло; вона перемінилася в січні 1916 року в „чехословацький стрілецький полк", а в травні тогож 1916 р. навіть у бриґаду. Дня 2. липня 1917 року взяв той леґіон участь у великій битві під Зборовом у Галичині і держався так добре, що від тої хвилі і вищі російські військові зачали з більшим довірям до нього відноситись, тимбільше, що було це вже по першім революційнім перевороті в Росії.

Зрештою орґанізація цілої чехословацької армії (отже не лише невеликого леґіону) знаходила на кожнім кроці величезні трудноші, бо чехи представлялися москалям то занадто ліберальними, поступовими, то реакційними.

Про всі ті трудноші оповідає Масарик дуже докладно у своїй книзі „Світова революція", котру у виданні „Червоної Калини", подібно як і книгу Бенеша „Повстання націй" (що є вже і в польськім перекладі), радимо безумовно простудіювати, особливо нашим молодим націоналістам.

Д-р Масарик приїхав у травні 1917 року до Росії і взявся завзято до роботи; йому йшло вже не про якийсь невеликий леґіон, але про можливо якнайбільшу чехословацьку армію, яка булаб **самостійною,** а не частиною російської, та яка присягалаб чехословацькій нації. Та армія не мала бути вживана в рядах російської, але мала бути перевезена до Франції. З уваги на революційні часи в Росії постановив Масарик, що чехословацька армія має лишитися невтральна і може бути вживана лише проти зовнішнього ворога. В „Дружині" була російська мова командною, але в дальших формаціях — чеська. На вищих командантів покликав Масарик російських офіцирів, бо між полоненими чехами і словаками вищих офіцирів не було. Подібно було і при чехословацьких леґіонах у Франції й Італії, але вони не відіграли більшої ролі. Внаслідок революційного розгардіяшу чехословацька армія, котра вже небавом числила 40,000 люда, давала собі раду в короткій дорозі: забирала собі сама з маґазинів, чого їй було треба. Одначе на території Української Республики українська влада добровільно давала чехословацькій армії зброю, муніцію й одіж. Та чехословацька армія признавала чехословацьку Національну Раду в Парижі за свою владу, а д-ра Масарика за **диктатора.** Щодо дисципліни й доброго виступу помагала багато та обставина, що багато чехів вже були добре вправлені в рядах Соколів та Дельніцкіх Тельоцвічних Єднот (робітничі ґімнастичні товариства). Це імпонувало особливо у Франції й Італії.

Чехословацька рмія, сформована в Росії, мала бути перевезена впоперек европейської Росії та Сибіру до Владивостока, потім до японського Токйо, а звідтам до Франції.

Тут позволю собі висказати цілком необразливий здогад, що йшло тут про зарезервування якнайбільше людського матеріялу для самостійної вже чехословацької держави.

Большевики старалися своєю пропаґандою здеморалізувати ту армію, але чеський патріотичний дух не допустив до цього. Пробували вони її на двоє розділити та роззброїти, але і це не вдалося. Дня 20. лютого 1918 року почала та чехословацька армія, разом 50,000 мужа, вимарш з Великої України на схід, і то як частина французької армії. Тогож місяця виїхали з Росії до Італії Шеба і Халупа, щоб і там зорґанізувати чехословацький леґіон на взір чехословацької армії в Росії. Пускаючись у дорогу через Сибір до Владивостока, дістала чехословацька армія відповідні грошеві засоби від анґлійського і французького посла, а комісар Сталін дав телеґрафічний приказ Совєтам у Сибірі, щоб їй ніяких труднощів не робили, тимбільше, що вона має зброю лише для оборони від реакціонерів.

Одначе вже 14. травня 1918 року прийшло в місті Челябінську до кривавого непорозуміння між чехословацькою армією і большевиками. Чехословацька армія здобула Челябінськ, а старшина її повідомила большевицьку владу, що зброї своєї їй не видасть та дорогу на схід здобуде собі сама, відповідно до своїх плянів. Це страшенно розлютило большевицького комісара війни, Троцького, і він дав розпорядок, що кожний чехословак, приловлений зо зброєю в руці, має бути негайно розстріляний.

Але чехословацька армія не зважала на ті погрози і 25. травня 1918 р. виступила відважно в похід та розпочала свою славну „анабазу" через Сибір до Владивостока над Японським морем, що вже є частиною Тихого океану (Пацифіку).

І так здобула вона міста над Волгою, як Самара, Казань і інші, а потім місто за містом, стацію за стацією на сибірській залізничій дорозі. Про ті успіхи та все нові здобичі йшли безупинно телеґрами в широкий світ і викликували загальний подив та симпатію для того якогось невеликого і майже незнаного народу, що видав зо своїх полонених армію, яка зо зброєю в руці переходить більше як 8,000 кільометрів, щоб дістатися до берегів Тихого океану, а потім до Европи — на поле бою. Виглядало це все мов якась леґенда, мов яка казка, що незвичайно помогло Масарикові та Бенешеві при переговорах за признання Чехословаччини самостійною державою, що була у военнім союзі з антантою.

А треба знати, що Масарик, давши потрібні розпорядки свому війську, виїхав уже 22. лютого 1918 р. з Киева та через Москву і Сибір дістався 1. квітня 1918 р. до Владивостока, 8. квітня до Токйо (столиці Японії), а, переїхавши Тихий океан, був уже 29. квітня в Канаді, звідки зараз дістався до Вашинґтону для переговорів з президентом Вилсоном. По дорозі, в Токйо, полагодив він справу перевозу чехословацької армії до Америки. Та армія, хоч боролася з большевиками, зросла до 92,000 мужа (крім того чехословацький леґіон у Франції начислював 12,000, а такий же леґіон в Італії 24,000 мужа).

Дивний переможний похід чехословаків здовж сибірської дороги на схід викликав подив навіть у такого розважного політика, як анґлійський міністер Ллойд Джордж, що вислав до чехословацької Національної Ради в Парижі письмо, в якому висказав своє глибоке признання для того „чехословацького корпусу" та сказав, що його переживання і перемоги „належать до найбільших епосів історії". „Звідомлення про них — писав він — наповнило всіх нас подивом для відваги, витревалости та дисципліни Ваших земляків".

Так! Дисципліни! Між чехами не було „отаманчиків", що хотілиб для власної амбіції на власну руку вести війну. Вони радо піддались одному проводові і примірно виконували його прикази.

Дня 21. грудня 1918 р. вїхав д-р Масарик як президент Чехословаччини серед нечуваного одушевлення народу до Праги. Поволі стягалися до вітчини і чехословацькі леґіони, що головно причинилися до признання самостійности цеї держави.

За обчисленнями д-ра Масарика, мали всі чехословацькі леґіони разом 4,500 втрат у людях, і це було, на його думку, ціною, яку чехословаки заплатили за признання своєї самостійности.

Українці мали в роках 1918–1921 втрат у людях щонайменше двацять разів більше. Але недостача національної свідомости в масах на Наддніпрянщині, „отаманство" та брак політичного досвіду у провідників розбили всі надії українців.

І ще одна, зрештою маловажна, дрібниця: чехословацька армія, що повернулася з Сибіру до вітчини, мала на головах польські рогативки, щоб тимбільше ріжнитися від большевиків.

Інтерес.

— Шофер! Скільки хочете до Винник туди і назад?

— Десять злотих!

— Ви сідайте на моє місце, а я вас повезу за два!

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

57)

Та не прочувала ця чудна дівчина, що не далі, як завтра, вона зустріне людину-зрадника, який спричинить муки і смерть не лише їй самій, але й тим, що її вислали сюди, та багатьом тисячам синів України.

Ранком другого дня по дівчину прийшли два добродії в цивільному і попровадили її до контррозвідки; видно заходи старшин не помогли. Цілий день випитували її там. Віра розповідала загально, як і старшинам, про все. Але відмовилася назвати своє імя та хто післав її. Сказала, що розповість про це лише головному отаманові. Розвідчики всяко наскакували коло неї просили і погрожували, та, не добившися нічого, постановили нарешті представити дівчину головному отаманові.

XIV.

Службовики штабу головного отамана того дня сходилися до праці не так, як звичайно. Іншими днями кожний старався бодай трохи спізнитись, бож спізнення — це невідемна психічна прикмета української натури. Та і робити аж так багато не було чого: більшу частину праці перебрав штаб Тютюнника. Сходилися з привички і більше говорили... Але того дня кожний сподівався надзвичайних вістей. При зустрічах, замісць звичайно „що чувати", питалися:

— Чули?... Післанець з України прибув. Якась дівчина...

— Дівчина? — дивувався співрозмовник, хоч уже чув про це. — Неможливо! Хтоб відважився пускатися в таку подорож?

— А бачите, а таки так... Дівчина з України...

— А деж вона?

— В розвідці.

— А ви вже її бачили?

— Ще ні.

— То ходімо скорше. Може вже у штабі.

І прискорювали крок до штабу, бо вже геть запізнилися. Приходили, але там нічого надзвичайного не було; скрипіли пера, панни калатали на машинках та сторож докінчував прибирати кімнати, дивуючись, чого то на службовиків раптом така точність напала. Він привик бачити начас лише двох старшин та хіба пана Жидківського, що займав, хоч цивіль був, якесь становище при штабі. Всі робили вигляд, що пильно працюють, бо у сусідній кімнаті працювали старшини, яких вони побоювалися, особливо полковника, тож не сміли заводити розмов.

Зайшов Жидківський, панок з борідкою й колючими гострими очима, і ще у дверях виголосив:

— Панове! Потішу вас усіх доброю новиною. В Україні готуються до загального повстання проти большевиків.

Службовці видивилися на нього. Деякі скочили з місць.

— А звідки це відомо, пане Жидківський? — спитав один нетерпляче.

— Прибув післанець — з таємничим виглядом говорив Жидківський. — Тепер уже довго не засидимось тут... За місяць-два вирушимо в Україну. І то який післанець!... Дівчина!...

— А щож вона каже? — сипалися питання. — Як в Україні?

— Нужда, голод, руїна та розстріли.

— Не про це — перебили його. — Як зо справою повстання?

— Не хоче казати... В розвідці допитувалися її, і я був у той час. Але відмовилась говорити. Сказала, що скаже все лише головному отаманові — наче з жалем відповідав Жидківський.

— Цікава дівчина! І розумна, видно...

— Та вжеж... Якубудь не висилали...

— Ох, панове! Може ще раз доведеться помірятися зброєю з ворогом — лицемірно розводився все той же Жидківський, звівши очі догори, наче молився. — Ми всі підемо і життя положимо за нашу кохану Неньку-Україну. Ех... Жалую, що я не військовий... Але і я піду в Україну... Всеж на щось придамся... Бо мені вже так остогидло в тій Польщі... Просто на силах падаю...

Зачувши Жидківського, полковник зо своїм приятелем вийшли зо своєї кімнати і прислухувалися до слів демаґоґа. Полковник обвів присутніх зором і зупинився на Жидківському.

— Дай, Боже, — сказав він з притиском — щоб ті, що так люблять Україну на словах, доказали свою любов ділами...

Жидківський насупивсь і скоро забрався. Полковник прошептав щось гнівно на його адресу і завернув був до кімнати, та втім урядовець контррозвідки ввів Віру. Всі службовці посхоплювалися з місць і проводили її очима: хто зацікавлено, а хто й байдужнісенько. Урядовець злсжив рапорт і вийшов. Полковник попрохав дівчину сідати і, не відриваючися від своїх справ, запитався:

— Щож вам там у розвідці?

— Жах! Обходяться наче з полоненим ворогом... Дякую Богу, що вирвалась...

— Так, дитино. Наша розвідка рівняється тепер большевицькій Чека, або польській тайній поліції. Добре, що перебули вже цю халепу...

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ ЙМЕНА ПО АНГЛІЙСЬКИ.

У „Свободі" з 2. і 3. серпня ц. р. була дуже гарна і повчальна стаття д-ра Ваиля Галича під заголовком: „Як писати українські назвища по англійськи". Такі статті повинні частіше появлятися на сторінках нашої преси й інформувати наше громадянство про наші недомагання дотично ймен і назвищ тут в Америці, бо дійсно з цих назвищ і ймен виходить нераз така саламаха, що аж стидно і неприємно.

Про наші назвища не буду писати, бо про це написав шановний згаданий автор досить влучно. Хочу на цьому місці подати деякі завваги про ймена наших людей і дітей тут в Америці, бо з цього маємо неприємності, а нераз і стиду наберемося.

Хочу згадати, що кожний нарід має свої типічні ймена людей, котрих інший нарід не має. А має також імена, основані на так званому загальному християнському світогляді, яких то імен повно в цілорічному календарі. До таких належать: Марія, Анна, Варвара, Стефанія, Катерина, Ірина, Анастасія, Олена, Емілія, Дорота Теодора, Олександра, Пелагія, Параскевія (Параска), Агафія, Софія, Явдоха (Євдокія), Магдалина, Евгенія, Іванна і т.п. Або чоловічі ймена: Іван, Стефан, Василь, Марко, Лука, Марко, Павло, Петро, Яків, Адам, Йосиф, Евген, Максим, Гнат, Теодор, Гаврило, Григорій, Юрій, Еміліян, Михайло, Дмитро і т. і.

Ті ймена чисто християнські і кожному чоловічому відповідає імя жіноче, приміром: Марко — Марія; Василь — Василина; Йосиф — Йосифа, Петро — Петруня (Петрунеля); Іван — Іванна; Франко — Францішка; Евген — Евгенія; Теодор — Теодора; Емілій (Еміліян) — Емілія; Юлій — Юлія; Стефан — Стефанія; Павло — Павлина; Анастасій — Анастасія; Теодосій — Теодосія; Антоній — Антонина (Антонія); Ісидор — Ісидора, і так далі.

До типічних наших жіночих імен належать отсі на мою думку найкращі ймена: Ольга, Мирослава, Володимира, Віра, Любов (Любка), Надія, Галина, Ярослава, Маланка (Мелася), Параска (Парася), Орина (Орися), Калина, Малина, Христина (Христя), Василина (Васюта), Настуня (Анастасія), Явдоха (Євдокія), Гануся (Анна), Леся (Олександра), Дорка (Дорота), Катря (Катерина), і багато інших. Деякі з цих імен не є типічні наші ймена, та так часто і так гарно в нас уживані, що вже ми їх маємо за свої, бо вони мають свої українські типічні закінчення, як приміром: Катря, Галина, Васюта, Леся, Орися, Христя, Настуня, Парася, Мелася і т. д.

З чоловічих імен до наших типічних належать: Тарас Богдан, Володимир, Ярослав, Мирослав, Ігор, Святослав, Борис і деякі інші. **Правда**, цих імен **уживають** і інші словянські народи, та ми маємо до них першенство, тому, що це ймена наших князів, і носіїв **Христової** віри, що поширилася з нашої землі на інші словянські землі.

До наших типічних і найбільш уживаних у нас чоловічих імен належать: Іван, Стефан, Михайло, Юрій (Юрко), Максим, Гнат, Теодор (Федір), Гаврило, Григорій (Грицько), Тома, Лука, Василь, Петро, Павло і багато інших.

З повищого видно, що ми маємо так багато імен і можемо їх писати та називати себе так, щоби бодай ми могли пізнати себе по цих іменах, не говорячи вже про те, щоб інші нас пізнали і відріжнили.

Бо треба нам знати, що кожна нація цих самих, загально християнських, імен вживає. Але вона вживає їх так, щоби пізнати по них, що ця і ця жінка, чи цей і цей чоловік належить до нації, скажім, французької, німецької, чеської, польської і т. д.

Тільки ми, на жаль, нераз так ці ймена перекручуємо, що й святий не визнається, звідки це імя і що воно в дійсності означає. Розуміється, коли ми Параску назвемо в Америці „Пері" або „Селі", Богдана „Доналд", Володимира і Василя „Волтер", то як жеж тут пізнати, що це за імя? Та ще дивніше і смішніше, коли ми Василя і Тараса назвемо „Чалі", Евгенію й Іванну „Джені", Гаврила, Григорія і Юрія „Геррі", то вже таки ніхто не годен визнатись, як цей чоловік, чи жінка називається, до якої нації він чи вона належить.

Та й не дивно. Ми позаїздили сюди не обзнайомлені з нашою літературою ні історією, не обзнайомлені зо своїми йменами, не поінформовані ніким про те, що може причинитися до нашої сили і національного характеру. Робили так, як чули і бачили. Пішли до праці і сказали, що звемося „Василь"; ну, а для американця це найліпше було сказати „Чалі". Сказали ми, що звемося „Володимир" та й це для американців не зрозуміле й вони охрестили нас „Волтер". Я знаю українця, що зветься по українськи Василь Кульчицький. Питаю за ним між американцями, а вони кажуть, що знають „Чалого Кульч". От і пропав українець! Знаю українця Дмитра Поточного. Питаю за ним. Кажуть, що знають „Джеймса Брукса". От і пропав другий українець! Знаю Стефанію Височанську. Питаю за нею. Кажуть, що знають „Стеллу Веслей". Пропала українка!

Оте факти, яких можна наводити сотки і тисячі, де годі дізнатися по йменах, що це за ймена, а тимбільше тяжко знати, що це українці. Таким способом, коли ми не звернемо на це уваги, то за кількадесять, а навіть кільканацять літ годі буде подибати українця в Америці, бо всі будуть Чалими, Стеллами, Джеймсами, Волтерами, Кейдами, Дженами і т. д.

Коли наш чоловік приїде сюди за кільканацять, або за кількадесять літ і схоче знайти свого близького, чи рідного, то він зо свічкою не знайде його. А як знайде, то це вже не буде він сам. Богдан Максимич знайде свого брата „Волтера Мекса", а сестра Василина Іванишин, знайде свою сестру „Беті Евенс".

Зле роблять родичі, коли позволяють своїм дітям змінювати свої ймена; а то нераз вони самі при хресті кажуть звати хлопця: Арнольд, Річард, Артур, Енгелс, Бруно, Боббі, Бенедікт, Бодді, Клінтон, Честер, Дік, Діон, Донар і такі інші чудернацькі і на наше вухо чужі ймена, що не можна їх ніяк на наші перекласти і висказати. Чому? Бо це ймена чужі: англьо-саксонські, німецькі, французькі й інші. Чому не назвати хлопчину так, як наші діди і батьки звалися: Гнат, Максим, Гарасим, Пилип, Трохим, Хома, Богдан, Володимир, Ярослав, Мирослав, Кузьма, Лука, і т. і.? Кажуть: забагато Іванів, Петрів, Павлів, Стефанів, і т. д. Але саме для американців ці ймена будуть нові і цікаві.

А що вже з тими дівчатами, то й границь нема. Все лишають свої, а пхаються в чужі ймена. Не дивно, що й Шевченко сказав: „Чогож ви претеся в чужину шукати доброго добра?" А так і ми премося в чуже, бо воно, мовляв, краще. А чим же краще імя: Джейн, Бетті, Егнес, Ейда, Аніта, Алберта, Енедія, Андроніта, Стелла, Берніс, Бленчі, Боббі, Бейб, Бессі, Берта, Берніта, Боніта, Кляра, Констанс, Кейді, Корнілія, Делла, Діксі, Діяна, Долорес і багато інших, чим вони кращі від наших: Меланія, Катруся, Орися, Парася, Мирослава, Ярослава, Христина, Калина, Ольга, Ірина і багато інших?

Також у зміні ймен треба вважати, щоб ці зміни, чи то пристосовуючись до американського виразу, чи то до „спелінгу", виходили добре і відповідали даному йменню. Часом тільки тому не хоче батько чи мати дати дитині свого ймення, що, мовляв, його тяжко вимовити, його тяжко „спелувати", воно смішне, „фоні". Так може говорити тільки анальфабет і іґнорант. Але коли ми хочемо бути нацією, хочемо, щоб нас усі за націю мали, то мусимо подбати, щоб кожна наша ділянка, кожне наше слово, кожне ймення йшло до скарбниці нашої нації. Ми мусимо відродитися. Коли для поляків не смішні, не „фоні", їх усякі дивні і трудні ймена й назвища, як „Мосцінскі, Пшебишевскі" й імена Ігнац, Station Станіслав, Казімерж і інші; коли для Німців не смішні їх Фріци, Шульци, Авґусти, Шмідти, Гогенцолерни, Ріксакери, Арбайтцайтунґи, Марґарети й інші, то й нам не повинні бути задовгі, засмішні, чи затяжкі наші ймена і назвища. Вони наші. Це ймена наших дідів і прадідів, наших князів, гетьманів; це назвища, що вяжуть із собою наші характери, звичаї, обичаї, вигляди, назви міст і сіл, як приміром: Лининський походить від села Лининки, Кульчицький від села Кульчиці, Стрільбицький від Стрільбич, Соколовський від Соколівки, Камянецький від Камянки, Поточний від Потока, Запотічний від Запотока, Гірний від гір, Підгірний від підгір, Максимич від Максима, Іванів і Іванчук від Івана, Гнатчук чи Гнатюк від Гната, Василишин від Василя, Кузьмич від Кузьми і т. д. А є ймена й назвища, що походять від наших назв річей, звірят, чи овочів, як: Когут, Кіт, Орел, Цап, Баран, Періг, Грушка і т. д. А є назвища, що мають прикметникову назву, як: Бурий, Сивий, Милий, Маленький, Тонкий, Теплий, Пшеничний, Перістий, і т. і. Все це наші типічні назви, що відразу по них пізнаєш, що це наш чоловік чи жінка.

Цього стидатися і зміняти не можна. Хто це робить, той поповняє гріх супроти своїх дідів і прадідів, бо він відривається від нашої скарбниці, від нашої національної єдности і сили.

Ці ймена і назвища оспівувані в наших піснях, складаних століттями нашими предками. Вони мають за собою історію, що вяжеться з нашим життям, до якого ми змагаємо, до життя вільного в своїй державі.

о. С. Мусійчук.

(Далі буде).

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 13. серпня помер по короткій і тяжкій недузі член від. 141. Українського Народного Союзу в Дірборні, Міш.,

ВАСИЛЬ СЕМЕНЮК.

Похорон відбувся 17. серпня з дому жалоби зятя д-ра Івана Кузя. Покійний полишив в смутку Родину і відділ 141, бо яко член Союзу світив немов сонце добрими прикладами в народнім життю. Члени У. Н. Союзу взяли масову участь у похороні.

Евстахій Бутковський,
секретар.

Міна Кант.*)

СТАРА ДИВАЧКА

Звали її „старою дивачкою". Жила на самому кінці передмістя, за старим цвинтарем, бо там мешкання були найдешевші. Мусіла жити ощадно з малого доходу та малого зарібку, який мала з ручних робіт. У самому місті платили десять марок місячно за таку кімнатку, за яку вона платила сім. Кімнатка, щоправда, була нужденна й заносило від неї рудерою, піч димила, стіни були чорні, вікно не приставало; та вона так зжилася з тією кімнаткою, що як перемешкала десять літ, не хотіла вже її покинути; почувалася в ній добре.

Не мала перед ним отворити серця, та коли в своїй кімнатці сиділа задумана та глянула на якийнебудь предмет, нараз життя пробуджувалося в тих стінах, хатня обстанова говорила з нею та втишала її біль. Тепер уже не боліло її, що не живе з людьми. Почувалася тут безпечною і виходила лише тоді, коли мусіла, а як полагодила свої орудки, верталася мерщій та спішно замикала двері за собою, начеб хто гонив за нею.

Та були часи, коли її не звали „старою дивачкою". Колись знали її як Сару Салін і були часи, коли звук того імени прискорював биття серця та розяснював обличчя. Одначе це було вже давно. Тепер вона була сухорлява, зівяла, стара панна, якої боялися діти, що бавилися на вулиці. Втікали перед нею, або як перейшла, кричали: „Стара дивачка", „стара дивачка".

А вона памятала дуже добре та в шуфляді старого бюрка переховувала памятки, які їй пригадували кращі часи. Була там її фотографія з тих часів, така поломана й поблідла, що ледви риси обличчя можна було розріжнити, але можна було з них здогадуватися, як вона тоді виглядала з ясним волоссям, у легкій балевій суконці. Мала цей одяг на собі в найщасливішому дні свого життя. Жила тоді з матірю у місті Фредеріксганен. Цісарський корабель кружляв невподалеки й одного дня закинув якір біля Гатарі-Гольм. Говорили, що молодий великий князь був на кораблі та хотів висісти з почотом. На цю вістку зчинився великий рух у всьому місті. Повивішували прапори, прикрасили ґірляндами доми, а вечором мав бути баль у ратушевій салі.

На тому балі стрінула Сару нечувана й незабутня почесть: молодий великий князь попросив її до танцю й танцював із нею! Перетанцював лише раз і лише з нею... Хтож зуміє зобразити радість, якої зазнала того вечора! Ще тепер, як дивилася на цю фотоґрафію, падав на неї відблиск того щастя, якого тоді зазнали. Зпочатку була наче одурманена, та коли небаром великий князь відїхав, а всі поспішили ґратулювати їй, забилося її серце від радости й гордости. Чоловіки окружили її довкола та проголосили „королевою балю".

Між її памятками було теж багато листів від тодішніх її звеличників. Були там любовні заяви, висловлені або в скромних і несмілих словах, або в вогнянних і пристрасних. Та вона тоді мало цінила ті листи, сьогодні пожовклі, й ховала їх як переможні трофеї. Ні один із них не зумів зворушити її серця, а для тих, що писали ті листи, мала щонайбільше спочування.

— Щож ти думаєш? — говорила нераз мати. — Вибери нарешті когось.

Одначе Сара не забула великого князя й думала собі:

— Вже я колись виберу!...

Уявляла собі, що зробила на князя велике враження. Бо чогож танцював би з нею? Чи то булоб неможливе, щоб одного гарного дня приїхав висватати її? Таж бувало вже таке.

Роки минали, великий князь не приїздив. Тимчасом Сара читала екзальтовані романи та ждала й вірила, що колиб він лише міг іти за голосом свого серця, прийшов би напевно. Та він певно мав перешкоди, то мусів ждати. Була зовсім спокійна, хоч її мати починала тривожитися.

Раз мати сказала щось таке, що її заболіло. Було то тоді, коли, на велике обурення матери, відмовилась вийти за торговця деревом, дуже багатого й поважаного.

— Побачиш, — сказала мати — що ще станеш старою панною!

Коли Сара почула ті слова, розсміялася із збентеження, одначе потім вразили її ті слова, бо запримітила, що чоловіки не цікавилися лише нею. Незамітно зявилося в товаристві кілька дуже гарних дівчаток, як про них говорили, та вона на них не бачила нічого надзвичайного. Були то „звичайні собі" підростки, несмілі й необізнані зо світом. І їх уважали гарними! Мужчини на жарт вдавали, що цікавляться тими підростками. Ні, не мала чого боятися їх. Всеж постановила справдити це на найближчому балі.

Вдоволена та певна перемоги йшла ясно освітленою салею. Чи ті дітваки знають, з ким мають, до діла?

Де там! навіть не здогадуються. Ось зібрались у найдальшому куті сальону, перешіптуються, поглядають зпід ока цікаво, сміються. Чи моглаб котра з них бути „королевою балю"? Ніколи в світі! Поки вона тут, таке не станеться.

Їх сміх подразнив її. Постановила дати їм научку. Після першого вальса ввійшла до будуару поправити собі гривку. Дівчатка саме зібралися там і щебетали весело. Вона підійшла просто до дзеркала та сказала:

— Уступіться-но, мої діти!

Ніщо їх не могло більше розгнівати, як це, коли їх хто назвав „дітьми". Сара знала це. Дівчата не могли покищо нічого відповісти, мусіли її перепустити. Зате побачила в зеркалі, із яким обуренням гляділи на неї. Це було для неї рівнодушне, одначе побачила притому щось таке, що її дуже заболіло: побачила голівку у золотистих кучерях, погідні сині очі та свіже молодече личко... це мусіла бути та, яку найбільше вихваляли. Сара відвернулася, щоб до неї краще приглянутися. Дівчина справді була гарна. Сара могла мати в ній небезпечну суперницю, бо та дівчина мала чар першої молодости, якого Сарі ніяка людська сила не зможе привернути. Чогож вони там іще стояли при дверях? Чому не давали їй спокою? Може ждали, щоб дала їм якусь добру научку, яка їм належалася?

— Ця кімната виключно для дорослих! — сказала, відвертаючись від них.

Дівчатка відчинили двері, бурмотіли щось із обуренням, з чого Сара вчула:

— А то розкудкудакалася стара панна!

— Що?! — скрикнула обурена. — А ти, смаркачу один! — І пхнула золотоволосу дівчинку з усієї сили, та в цій же хвилині роздався оклик здивування й обурення з другої кімнати, де було кілька пань.

Дівчинка розплакалася. Сара викинула її з будуару та замкнула за нею двері.

Стара панна! Вони посміли прозвати її старою панною. Мимоволі підійшла до дзеркала. То страшне! Як же вона виглядає! Лице поблідло, очі гляділи дико, на шиї виступила червона пруга. Тепер отямилася. Така не могла вернутися на балеву салю. Старалася вспокоїтись, напилася води та стала похожати по будуарі. Звуки музики доходили з салі.

Стара панна! Ні, вдруге так ніхто не повинен назвати її. Глянула в дзеркало. Лице її виглядало вже майже як звичайно. Ще випила склянку води, взяла віяльце та мерщій вернулася на салю.

Пристанула на хвилинку біля дверей та глянула довкола. Торговець дерева стояв найближче. Сара дала йому знак, щоби присунувсь, і сказала:

— Я перетанцювалаб радо з вами контрданса.

Всміхнулася притому, думаючи, що ті ласкаві слова мусіли зробити на ньому враження.

Та він вклонився ввічливо, одначе холодно, та сказав:

— На жаль, мушу відмовити собі тієї приємности, бо я вже замовив іншу даму!

Відсунувся від неї та вернувся на своє місце.

Почався контрданс. Сара не ворухнулася з місця, повна якогось страшного прочуття. Чи то було можливе? Чи справді ніхто вже не попросить її до танцю? Ще ніколи не стрічало її щось таке! Потемніло їй в очах, ледви держалася на ногах. Якийсь тягар падав їй на груди.

Коли танцюючі пари стали пересуватися біля неї, почулася нараз така безсильна, що боялася, щоб не впала. Біля гурта сидячих пань було вільне крісло; хотіла там сісти, та в тій же хвилині запримітила їх злобні усмішки. Здрігнулася та звернулася до дверей: мусіла втікати звідсіля.

Зодяглася та перейшла всю довгу дорогу додому, майже не знаючи, що робить. Щойно як замкнулася в своїй кімнаті, отямилася настільки, що могла зібрати думки. Щож аке вона вчинила? Дала належну научку зухвалій дівчині й нічого більше! Таж ті дівчата перші були для неї нечемні.

Виплакалась і почувалася трохи спокійніша. В її уяві станули жінки: як же вони раділи з її упокорення! Завидували їй, тому тепер були такі щасливі. Та де поділися її звеличники? І вони також утекли. Та вона їм того не дарує! Не піде тепер на ніяку забаву, не гляне на них, як стріне їх на вулиці. Затямлять вони собі цей баль!

Відтепер довго оставалася вдома. Було ще кілька вечерниць. Сара ждала все, чи не почує, що запримітили її неприсутність. Та ніхто не згадував її. Ніхто не відвідував її, а як стрічала давніх знайомих на вулиці, збували її кількома холодними словами. Тому старалася не стрічатися з ніким.

Терпіла, та в нічому не могла знайти розради. Мати ввесь день мала занятий господарством. Сара не могла їй помагати. Така праця здавалася їй сухою, звичайною, буденною. Воліла сидіти у своїй кімнатці, мріяти, забавлятися спогадами, або читати романи, які дозволяли їй забувати противенства справжнього життя. Набирала теж із того читання нових сподівань і нової віри у свою будуччину. Хоч великий князь не зявився, то таки одного дня міг прийти якийсь знатний, багатий чужинець і залюбитися в ній відразу! Одружились би небаром і багатий чоловік забрав би її до далекого краю, а місцева молодь щойно тоді жалкувала би!

Та дні минали, туга її зростала. Минали тижні, пройшло літа, наближалась осінь. Ніхто не зявлявся. Люди вернулися з літниц, прийшла зима, почалися забави, той час, якого давніше Сара так нетерпляче вижидала та який їй все приносив тріюмфи! Як же тепер усе змінилося! Тепер вона не належала вже до місцевого „товариства". Огірчена дивилася здалека на рух і життя. Ніхто там не відчував, що її нема, ніхто не бажав її. А вона не хотіла піддатися долі! Наскільки могла, втікала від людей, що були такі недобрі й підлі, жила в самоті. Старість сумна й самітна ждала її, та на це не було рятунку.

Дальших кілька літ виповнилося ще новими розчаруваннями. Життя її перемінилося в сіру пустиню. Ніяке веселіше враження не оживило її душі. Зпочатку вірила, що впала жертвою інтриґ, та пізніше перестала так думати. Втратила всю надію. До того ще стрінув її тяжкий удар: вмерла її мати, одинока приятелька й підпора. Не мала кому розповісти свого горя, ніхто нею не журився. Плакала, не хотіла нічого взяти в рот, проклинала світ, який її переслідував. А мати лежала холодна, з погаслими очима — та не чула її нарікань.

Вкінці вичерпалися її сили, не могла навіть відчувати й болю. Пустка залягла в її серці, захопила всю її істоту. Нічого це її не обходило, що вірителі зібралися в її хаті, попродали її сукні й обстанову за довги. Кімната опустошіла, та й це було їй рівнодушне. Пізніше сказали їй, що мала випровадитися. Зпочатку не зрозуміла, чого від неї хотіли, та коли повторили їй це кілька разів, розсміялася голосно, потім затихла на хвилинку та знову стала сміятися.

Відтепер звали її старою дивачкою і діти боялися її.

Зпочатку найняли для неї кімнатку в одній з бічних вулиць. Перенеслася туди, забрала ліжко, столик і старе бюрочко, а в ньому трохи пімятих штучних цвітів, кокардок, паперців із написами від кармельків, свою фотоґрафію з молодих літ і листи, які пізніше зібрала та звязала червоною стяжечкою.

Забрала те все з собою, коли пізніше мусіла випровадитися з міста. Як дивилася на ці памятки, переживала короткі дні минулих радощів і тоді на хвилину забувала, що вона стара панна та що її прозивають дивачкою.

*) Міна Кант, одна з найліпших фінляндських драматичних письменниць, писала теж оповідання.

ПОДЯКА

Ми, нижче підписані, складаємо щиру подяку урядникам У. Н. Союзу за скоре виплачення посмертної запомоги по покійнім мужу й батьку Дмитрові Полюзі.

Складаємо також щиру подяку товаришам з відділу 42 У. Н. Союзу в Пасейку, Н. Дж., за участь у похороні і за цвіти. Також складаємо щиру подяку Запорозькій Січі, від. 100, за участь в похороні і за цвіти. Таксамо складаємо подяку краянам за цвіти і всім присутнім за участь у похороні.

Жінка **Анна** і дочка **Ярослава Полюга.**

ЗМІНЯЮТЬСЯ ЧАСИ.

Пані Шрайбер з Шорт Гилс, у Ню Джерзі, далася відфотографувати в купелевім костюмі й не мала нічого проти поміщення цеї фотографії в ґазетах. Багато з нас памятає добре не такі ще давні часи, коли жінка, що появилась би була в такім костюмі на побережі, була би певно арештована поліцією за непристойне одіння, муж почав би процес за сепарацію, а вона — процес проти ґазети.

Між нашими урядовцями.

— Лікар заборонив мені навіть мріяти про мясні страви.
— А хіба ви передтим багато їх споживали?
— Не споживав, але мріяв...

ПЕРЕПИС ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ 1940 Р. І ЧУЖОРОДНЕ НАСЕЛЕННЯ

Численні загально-народні й освітні установи передали директорові Переписного Бюра Злучених Держав меморіял із зазивом, щоб усі питання, які були ставлені населенню підчас перепису 1930 року відносно чужородців, а особливо про місце їхнього уродження, натуралізації, рідної мови й держави уродження батька і матери, були задержані підчас наступного перепису, котрий має відбутися 1940 р. Цей зазив умотивовано тим, що правдоподібно деякі запити про чужородців, подані на бляникетах 1930 року, можуть бути пропущені зогляду на потребу ставлення інших питань і через велике зменшення нової іміґрації за останнє десятиліття.

„Для дуже великого числа випадків рідна мова це необхідність для окреслення народности й одиничної культури", говориться між іншим у меморіялі. А дальше там сказано, що „без вимінення рідної мови у статистиці іміґранти таких народностей, як жидівська й українська, зовсім зникнуть з перепису, а інші такі як чехи, словаки, серби, хорвати і словінці, втратять свою окрему властиву назву. Багато тисяч німців, роджених на території теперішньої Чехословаччини, мали би бути записані за чехословаків; словінці, роджені у Фюме, будуть італійцями; а литовців, роджених у Вильні, запишуть поляками. Якби так у статистиці за 1930 рік не було подано рубрики про рідну мову, то звідки ми моглиб знати, що між іміґрантами з Росії, яких є тут 1,153,624, було тільки 315,721 росіян; що 409,239 тутешніх німецьких іміґрантів приїхали зпоза Німеччини та Австрії; що з цілого числа, а саме 1,268,583 іміґрантів, прибулих з границь Польщі, тільки 72.4 відсотка були поляки; що тут було 1,222,658 жидів чужинецького роду; що з Чехословакії приїхало до Злучених Держав значно більше словаків ніж чехів".

Однаково важною справою являються інформації про місце уродження батька і матери. Згідно з переписом за рік 1930, 26,082,129 людей, роджених у Злучених Державах, походили з чужинецьких або мішаних родичів. Це власне був той перепис, котрий виявив, що 73.3 відсотки населення міста Ню Йорку, 71.5 відсотка населення Бостону, 64.9 відсотка населення Шікаґа і більш як 50 відсотків населення більшости інших великих міст Злучених Держав складалися з чужородців білої раси, тобто, іміґрантів і туземців білої раси з чужинецьких або мішаних родичів.

Численні соціяльні й освітні установи рапортували, що інформації перепису відносно чужородців і дітей чужинецьких родичів були потрібні не тільки для громадських чи суспільних діячів, соціольоґів та істориків, але були теж придатні для безпосереднього практичного вжитку підчас укладання й виконування освітніх програм та ведення загально громадянської діяльности.

Наступну завваґу відносно важливости таких інформацій перепису зробив Рід Луїс, директор Чужомовного Інформаційного Бюра (ФЛІС), котра звучить: „Ми постійно користувались інформаціями з перепису про чужородне населення, а зокрема відомостями про рідну мову, місце уродження, назву держави де родились родичі, натуралізацію, тощо. Цього вимагала справа для означення національних груп, що найбільш потребують освітньої діяльности; для зладжування програм на заспокоєння їх потреб; для давання соток відповідей на питання дотично мовного складу особливих місцевостей; для подання завваг громадам про їхні проблеми і потреби, а також для опрокидування часто мильних обвинувачувань, звернених у сторону чужородців та їх груп, що живуть серед тутешнього населення".

Остання частина останнього речення це точка, на котру треба звернути спеціяльну увагу під теперішню пору, коли міжрасові упередження та ширення расової ненависти збільшуються. Брак терпимости походить головно з несвідомости і мильних інформацій, а цей брак треба збивати фактами. Тому перепис являється і повинен завсіди бути нашим складом зброї. Брак точних інформацій про чужородне населення може принести багато шкоди усьому заголові.

ФЛІС.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Фестин і посвячення прапорів.

Заходами американських ветеранів українського походження, посту ч. 1., відбувся 10. липня ц. р. в Сентрал Парку фестин і посвячення прапорів. У програмі свята брали участь: „Америкен Форен Вор Ветеранс" і Бюґл енд Дром Кор", а також чимало запрошених гостей.

Пополудні члени обох названих організацій в орґанізованій формі вирушили до місця посвячення. Свято відкрив короткою промовою В. Титаничі і пояснив значіння прапорів. Опісля на команду ветерани вистрілили три рази з крісів, щоб тим віддати честь поглиблим товаришам. Далі промовляли Едвард Бек і капелян Ґустав Стляхтер. Прапори держали: пані Ю. Дармоґрай — американський, і пані Е. Задорожна — український посту. Далі забирали слово: С. Керсевар, М. Дармоґрай, майор американської армії, Е. Задорожна і д-р П. Дубас.

На тім закінчено свято і при звуках орхестри приявні забавлялися до пізної ночі. Людей на тім фестині було мало.

Присутній.

БЕЛВИЛ, Н. ДЖ.

Збори Стейтової Організації.

Дня 13. серпня ц. р. відбулися піврічні бори Української Стейтової Організації, стейту Ню Джерзі. На них відчитано фінансовий звіт каси. До дня згаданих зборів загального приходу було $1,156.47, розходу $974.01. В касі лишається $182.46. Чистого доходу з Націоналістичного Здвигу було $179.21. Та ще є на людях значне число тикетів. Збори рішили ту суму передати на бойову акцію в часі конгресу націоналістів. Крім того були деякі приходи з інших імпрез, отже разом готівки в касі є $258.81.

Минулого року Стейтова Організація вислала на визвольну боротьбу $404.67. А цього року досі вислала, а частинно вже має готових до висилки, $787.21. Ось що це значить бути зорганізованим!

Зрозуміло, що українці в стейті Ню Джерзі ще не є і тепер як слід зорганізовані. Але якби вони всі спільно працювали, то тоді успіхи булиб іще кращі. Ми тоді моглиб узяти активну участь також в американській політиці. Бо американські політики числяться зо всіми, що мають силу. Якби вони побачили, що сила є і в нас, то вони моглиб іще більше помогти нам у наших визвольних змаганнях.

Т. Рудий, касієр.

ВИКРИЛИ МІСЦЕ ГАЗАРДОВОЇ ГРИ.

Черновецька поліція викрила в самому центрі міста добре зорґанізоване місце газардової гри, куди заходили товариські кола Буковини. Багато осіб арештували.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (74)

Дик лежав зовсім спокійно на камянім жертівнику. Йому не осталось нічого іншого, як спокійно віддатись долі. Та він бачив, як Івонна мучиться, і жалував її. Йому здавалося, що її доля тяжча від його власної. Він хотів уже навіть її заохотити, щоб виконала все, що їй приказують, коли дівчина вибухла плачем: „Ні, ні, я не можу цього зробити".

„Ти не можеш цього зробити?" — закричав в огірченні Ґолм. „Ти мусиш це зробити! Чи ти знаєш, що чекає всяку найбільшу жрекиню, коли вона не має відваги принести жертву вогненному божкові? Смерть її чекає. Страшна смерть! Твоя відмова всеодно не врятує отсього хлопця. Він і так згине. А враз з ним згинеш і ти, згинеш страшною смертю!"

В той час, коли смерть висіла вже на волоску над тими двома дітваками, Тарзан мов вихор гнався нетрами, щоби прийти ще в час їм на поміч. Він то гнався верхами дерев, то зіскакував на землю, щоб знов провірити сліди. І можливо, що був би прибув ще на час, якби доля не кидала йому під ноги перешкод. Вона раз помагала йому, а раз перешкоджала.

Сталося так, що вітер віяв в іншому напрямку і Тарзан не міг занюхати засідки, яку зготовили йому чорні. В моменті, коли він зіскочив на землю, його обскочив цілий гурт чорних дикунів зо списами. Вони наставили свої списи в його напрямку і про втечу не могло бути й мови. Серце Тарзана закипіло з досади. Такий час дороґий, а тут маєш!